

ANNOTATSIYA

Tuproqning suv rejimi bu tuproqdagi suvning kirishi harakati to'planishi va sarflanishini ifodalovchi jarayonlar majmuasidir. Bu jarayon o'simliklarning o'sishi tuproq unumdorligi va agrotexnik chora tadbirlarga bevosita chora ko'rsatadi. Bu esa tuproqning suv rejimiga tasir ko'rsatmasdan qolmaydi.

KALIT SO'Z

Suv manbalari, suvning harakati, suv zaxiralari, suv, yo'qotishi, bug'latishi, suvning sarfalish doirasi, unumdorlikni oshishi, tuproq tarkibi, namlik sigimi, sug'orish rejimi, eroziya jarayoni.

Tuproqning nam jamg'armasi havoda bug'simon namlik kanditsatsiyasi hisobiga to'ldirilishi ikkinchi darajalik axamiyatga ega sizot suvi yuza joylashgan rayonlarda sizot suvidan ko'tarilgan kapillyar namlik tuproqdagi namlikning muhim manbayi bo'lib hisoblanadi. sug'oriladigan dexqonchilik sharoyitiga esa tuproqning namlik suv hisobiga to'ldiriladi. Tuproqdagi suv balansini G.N.Visotskiy quydaggicha o'rganadi;

Tuproqdan suvning ketish manbalati

1. Yog'inlar va qor.
2. Bug'simon suvlarning tuproqdagi komditsatsiyasi.
3. Shamol yordamida chetdan olib kelingan qorlar.
4. Tuproq yuzasidan [chetdan] suvlarning kelishi.
5. Gurund suvlaridan kelgan oqimlar.

Tuproqda suvning sarflanishi

1. O'rmon qiyi, o'lik qoldiqlrni yog'inlar bilan xollanishi.
2. Shamol yordamida chetga olib ketilgan qorlar.
3. Suvning tuproqda parlanishi .
4. Transpiratsiya.
5. Sizot suvga tushgan suv.

Tuproq, ekosistemasining asosiy komponentlaridan biri bo'lib, o'simliklarning o'sishida, suv aylanish jarayonlarida va boshqa ekologik jarayonlarda muhim rol o'ynaydi. Tuproqning suv rejimi, uning suvi hosil bo'lishi, yurishi va saqlanishini aniqlovchi jarayonlardan iborat bo'lib, bu jarayonlar tuproqning fizikaviy, kimyoviy va biologik xususiyatlariga bevosita ta'sir qiladi.

Tuproq suv rejimining asosiy komponentlari

1. Suvning kirishi: Tuproqqa suv, asosan, yog'ingarchilik orqali kiradi. Yog'ingarchilikning intensivligi, davomiyligi va tuproqning mo'rtligi suvning qabul qilinishi va kamayishini belgilaydi.
2. Suvning saqlanishi: Tuproq, o'zining porozlik va saqlash qobiliyatiga qarab, suvni turli darajada saqlay oladi. Suvning saqlanishi, tuproqning tuproq qatlamlari o'rtasidagi aloqalar va yuqori qatlamdagi suvning so'rilishi bilan bog'liq.
3. Suvning harakati: Suvning tuproq ichidagi harakati gravitatsion va kapillyar harakat bo'yicha amalga oshadi. Suvning harakati asosida tuproq tuzilishi, porozlik darajasi va suvning suvi kiritish sur'ati yotadi.
4. Suvning iste'moli: O'simliklar suvni tuproqdan ildizlari orqali so'rib olishadi. O'simliklarning suv iste'moli, ularning DNA'si, iqlim sharoitlari va tuproq xususiyatlariga bog'liq.

Tuproqning suv rejimiga ta'sir etuvchi omillar

1. Tuproq turi: Tuproq turiga qarab, suvning saqlanishi va harakati o'zgaradi. Misol uchun, qumli tuproqlar suvni tezda o'tkazib yuboradi, yuqori aylanma tuzilishga ega binafsha va loamy tuproqlar esa suvni saqlashda samaraliroqdir.
2. Iqlim sharoitlari: Harorat, namlik va yog'ingarchilik darajalari suv rejimini belgilaydi. Yog'ingarchilikning muvozanati va iqlimning o'zgarishi tuproq suv rejimiga muhim ta'sir qiladi.
3. O'simliklar: Tuproqdagi o'simliklar suvning moddalarga bo'lishi va tuproqdagi suv balansini belgilaydi. O'simliklar ekologik muvozanatni saqlashda muhim rol o'ynaydi.

Nazorat usullari

Tuproq suv rejimini boshqarish uchun bir qator usullar mavjud:

1. Suvni saqlovchi texnologiyalar: O'simlik ekishdan oldin tuproqni optimal suv sharoitida saqlash va muhofaza qilish.

2. Tuproqni muvaffaqiyatli sug'orish: Sug'orish tizimlari orqali suvning to'g'ri iste'mol qilinishi va saqlanishini ta'minlash.

3. Ekologik usullar: O'simlik turlari diversifikatsiyasi va agroekologik mexanizmlar yordamida tuproqning suv muvozanatini saqlash.

Tuproqning hosil bo'lish jarayonida sodir bo'lishda ishlatiladigan suv asosiy guruxlarga bo'linadi; *bug'simon suv, gigroskopik suv, parda suv, kapilyar suv, gravitatsiyon suv*, kabi guruxlarga bo'linadi. Tuproqning suv o'tkazuvchanligi qatlamning ustki qismidan pastki qismiga ma'lum miqdordagi suvni o'tkazish xususiyati tushuniladi. Undan tashqari tuproqdagi kapilyarlik va nokapilyarlik xususiyatiga qarab tuproqdagi suv malum qismini o'simlik o'zlashtiradi va ildizidan poyasiga o'tkazib beradi agar tuproqdagi kapilyarlar yetarlicha bo'lmasa o'simlikning poyasi ingichkalashib qoladi bu esa xosilning yotib qoluvchan bo'lib qoladi. Tez kasalanadigan bo'ladi. Eksport uchun yaroqsiz bo'lgan hosil bo'ladi, undan tashqari esa boshqa salbiy oqibatlariga olib keladi. Aksincha kapilyarlik yetarlicha bo'ladigan bo'lsa o'simlik baquvvat yaxshi xosil beradigan bo'ladi. Yuproq qatlamida saqlanadigan suvning xolatini belgilovchi uning barcha xossalarini yigindisiga tuproqning suv xossalariga deyiladi. Eng muhim suv xossalariga tuproqning nam sig'imi suv o'tkazuvchanligi suv kotarish qobiliyati va gigroskopikligi kiradi.

Xulosa

Tuproqning suv rejimi, ekosistemalar balansini saqlashda, o'simliklarning o'sishiga va chorva mollari uchun zaruriy sharoitlarni yaratishda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, tuproq suv rejimini yaxshilash va nazorat qilish, qishloq xo'jaligi va atrof-muhit muhofazasi uchun dolzarb vazifa hisoblanadi. Tuproqni samarali boshqarish orqali, biz nafaqat qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini oshirish, balki tabiiy resurslarni ham muhofaza qilishimiz mumkin. Muzlahan suvlarning sovuq mintaqalarda juda yaxshi erimasligi natijasida hosil bo'lishi bu muzlagan qatlamning yozda uncha chuqur erimasligi suv o'tkazuvchanligi va yoz davrida temperaturaning pastligi yog'ingarchilikning ko'pligi va bug'lanish hamda desuksiyaning kamligi tufayli tuproq namligi jihatdan juda nam bolib turadi. Yil davomida tuproq gurundining atiga 0,4-0,6m qatlamida suv almashinishu bilan band bo'ladi. Yuviladigan suv rejimi o'rmonzor hududlariga host bo'libgorizant qatlamning yuvilib ketishini oldini oluvchi turli hildagi jinslar mavjud undan tashqati juda kop namlikning ortib ketishi esa tiproqning payxon bo'lishi va potensialigini oshiradi undan tashqari qiyaliklarda esa suvning miqdori oshib ketadigan bo'lsa 2 gradus qiyalikda tuproqlarning yemirilishiga sabab bo'ladi bu esa eroziyaning barqororligini oshiradi.

Tuproqning suv rejimi yuza qatlamidagi suvning yigilish harakatlanishi va sarflanishi natijasi orqali ekinlarning o'sishiga tasir ko'rsatadi. Bu rejimni bosh maqsadi o'simliklar uchun optimal suv sharoyitini yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Undan tashqari qishloq xo'jaligida ekiladigan ekinlarni sug'orish natijasida yo'lga qoyolayotgan turli xildagi xatoliklar sababli tuproqning unumdor qatlamini ham yuvib ketayapti bu esa yuqorida aytilgani kabi eroziya xafini oshirish natijasida tuproqning unumdor qatlamini yuvib ketadi. Tuproqning asosiy qismini yo'qotdi tuproqda namlik miqdori ortib ketsa tuproqning sho'rlanishiga olib keladi. Bunda "Na" asosiy element bo'lib xizmat qiladi. Tuproqda bu element oshib ketishi sho'rlanishning asosi bo'ladi. Uni yaxshilashga esa yillar ketadi. Shuning uchun ham asosan suv rejimini yaxshilash muhim.

Foydalanilgan adabiyot.

1. Tuproq ilmiy tadqiqotlari](<https://www.researchgate.net>)
2. Qishloq xo'jaligi va tuproq muhiti haqida jurnallar
3. Xayitovna, P. M., & Faxriddinovich, M. S. (2022). Types of corn grown in Uzbekistan and their peculiarities. *Texas Journal of Agriculture and Biological Sciences*, 3, 59-63.
4. Xayitovna, P. M., & Faxriddinovich, M. S. (2022). Cauliflower growing technology. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 6, 8-10.
5. Khayitovna, P. M., & Faxriddinovich, M. S. (2022). Peculiarities of growing cauliflower. *Science and innovation*, 1(D3), 144-146.
6. Faxriddinovich, M. S. (2023). ZIRK (BERBERIS) TURKUMI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(16), 690-694.
7. Xudaynazarovna, A. M., Raxmonovna, M. G., & Faxriddinovich, M. S. (2023). O'G 'ITLARNING TURLARI-XUSUSIYATLARI, TUPROQ STRUKTURASIGA VA O'SIMLIK HOSILIGA TA'SIRI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(18), 204-208.
8. Xayitovna, P. M., & Faxriddinovich, M. S. (2023). KARTOSHKANING TARQALISH HUDUDLARI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(18), 209-212.

9. Xayitovna, P. M., & Faxriddinovich, M. S. (2023). Exploiting Seasonal Varieties of Tomato Cultivation for Enhanced Yield and Nutritional Impact in Uzbekistan. *Indonesian Journal of Innovation Studies*, 23, 10-21070.
10. Abdullayev, M., & Mamarajabov, S. (2022). VARIETIES AND ACHIEVEMENTS OF MOSH PLANT SELECTION IN UZBEKISTAN. *Science and innovation*, 1(D6), 120-124.
11. Xolmamatovna, X. M., To‘ychiyevna, D. J., Faxriddinovich, M. S., & Bobirovich, A. M. (2022). TYPES OF SOILS COMMON IN UZBEKISTAN AND THEIR CHARACTERISTICS. *American Journal Of Agriculture And Horticulture Innovations*, 2(09), 13-19.
12. Bobirovich, A. M., & Faxriddinovich, M. S. VARIETIES AND ACHIEVEMENTS OF MOSH PLANT SELECTION IN UZBEKISTAN.
13. Xayitovna, P. M., & Faxriddinovich, M. S. BIOLOGICAL AND MORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF POTATOES.
14. Jumageldiyevna, G. N., Abdujalilovna, A. M., & Faxriddinovich, M. S. (2023). PISTA (PISTACIA) TURKUMI. *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches*, 1(6), 36-38.
15. Qizi, X. M. N., & Faxriddinovich, M. S. (2023). Achchiq Bodom Turkumi. *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches*, 1(6), 141-149.
16. Qizi, H. D. C., Qizi, J. G. D., Qizi, J. G. A., & Faxriddinovich, M. S. (2023). JASMIN (JASMINUM) TURKUMI. *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches*, 1(6), 53-56.
17. Abdukarimovna, A. M., Muhiddinovna, K. A., & Faxriddinovich, M. S. (2023). Tomato Pests. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(2), 427-430.

